

*dr Magda Wiśniewska-Kuźma*¹

Zakład Finansów i Rachunkowości
Katedra Finansów
Wydział Ekonomii i Finansów
Uniwersytet w Białymstoku

Opodatkowanie dochodu w społeczeństwie „męskim” i „żeńskim” – czy istnieje związek między systemem opodatkowania dochodu, dobrobytem kobiet a wzorcem kultury w państwach OECD?

WPROWADZENIE

Zmniejszenie nierówności dochodowych i społecznych względem płci jest istotnym zadaniem stawianym polityce społecznej i gospodarczej w drodze do realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Polityka fiskalna może stanowić narzędzie korygujące różnice dochodowe, w dostępie do rynku pracy, przedsiębiorczości i tworzeniu majątku. Głównie wydatki publiczne uznawane są za instrument pozwalający wyrównać szanse w kreowaniu własnego dobrobytu, np. poprzez zapewnienie powszechnej edukacji, opieki zdrowotnej, opieki dla dzieci i osób starszych. Jednakże systemy podatkowe również mogą być wykorzystywane do promowania równości płci. O ile wszystkich podatników obowiązują takie same regulacje podatkowe, o tyle konstrukcja podatków może mieć różny wpływ na sytuację kobiet i mężczyzn. Decydenci, wybierając określoną konstrukcję podatku, uwzględniają funkcje, jakie ma realizować dany podatek i reakcje na nią podatników. Nasuwa się pytanie, czy zróżnicowane oddziaływanie podatków na podatników w zależności od płci jest istotne dla decydentów: czy wykorzystują go oni jako instrument do niwelowania nierówności dochodowych względem płci, czy wręcz do ich pogłębiania, a może ignorują/akceptują ten problem? Jeśli osoby decyzyjne uwzględniają wolę członków społeczeństwa, kierując się nie tylko do-

¹ Adres korespondencyjny: ul. Warszawska 63, 15-062 Białystok, tel. +48 85 745 77 00; e-mail: m.wisniewska@uwb.edu.pl. ORCID: 0000-0002-9076-7365.

brem ogółu, ale i chęcią uzyskania większości głosów w kolejnych wyborach, to nastawienie społeczeństwa do problematyki nierówności dochodowych i społecznych względem płci będzie miało wpływ na postawę decydenta. Od czego zatem zależy nastawienie społeczeństwa do problematyki równości płci? Odpowiedź nasuwa się następująca: od znaczenia kobiet w społeczeństwie, warunkowanego nie tylko ich udziałem w strukturze populacji, ale tzw. siłą głosu (m.in. udział kobiet w rynku pracy, w dochodzie rozporządzalnym, w stanowiskach kierowniczych i organach władzy), która z kolei w dużej mierze determinowana jest kulturą danego kraju.

W niniejszym artykule stawiane jest pytanie, czy istnieją istotne różnice w opodatkowaniu dochodu pomiędzy grupami państw reprezentującymi dany wzorec kultury i czy kraje o kulturze promującej równość płci cechują się odmiennymi preferencjami w zakresie struktury i progresywności opodatkowania dochodu. Opodatkowanie dochodu może bezpośrednio wpływać na decyzje kobiet w zakresie podaży pracy, co przekłada się na osiągnięte przez nie dochody i ich bezpieczeństwo finansowe. Obciążenia podatkowe pracy mogą również wpływać na decyzje w zakresie: sformalizowania związku w formie małżeństwa, ewentualnej rezygnacji z jednego dochodu celem zapewnienia opieki nad dziećmi, zwiększenia wymiaru pracy przez członków gospodarstwa domowego, świadczenia pracy w szarej strefie (Delgado Coelho i in., 2022, s. 6–7). Narzędziami oddziałującymi na te decyzje są: stawki podatku, progresywność podatku/składek na ubezpieczenia społeczne, preferencje podatkowe.

Celem niniejszego artykułu jest zbadanie relacji między wzorcem kulturowym a poziomem dobrobytu kobiet i nierówności społeczno-ekonomicznych względem płci oraz strukturą i progresywnością obciążenia dochodu podatkiem od dochodów osobistych i składkami na ubezpieczenia społeczne. Przyjęto hipotezę badawczą zakładającą, że państwa reprezentujące poszczególne wzorce kulturowe różnią się istotnie pod względem poziomu dobrobytu kobiet i nierówności społeczno-ekonomicznych względem płci oraz strukturą i progresywnością opodatkowania dochodu. Weryfikacji poddano także przypuszczenie, że istnieje związek między poszczególnymi wymiarami kultury a poziomem dobrobytu kobiet i nierówności społeczno-ekonomicznych względem płci oraz strukturą i progresywnością opodatkowania dochodu.

UWARUNKOWANIA KULTUROWE *GENDER GAP*

Popularną typologię kultury wykorzystywaną w naukach społecznych do pomiaru wpływu uwarunkowań kulturowych na różne determinanty dobrobytu stworzył G. Hofstede. Według jego koncepcji kultura to „zbiorowe programowanie umysłu, które odróżnia członków jednej grupy ludzkiej od drugiej”, zaś

wymiar kulturowy zdefiniował jako „pewien aspekt kultury, dający się zmierzyć i pozwalający określić pozycję danej kultury wobec innych kultur” (Hofstede, 2011, s. 51). Kultura, tradycje, normy społeczne i instytucje są uważane za główne determinanty nierówności płci (Cooray, Potrafke, 2011). Z perspektywy uwarunkowań kulturowych różnic społeczno-ekonomicznych płci szczególnie istotną rolę odgrywa wymiar męskości i kobiecości oraz poziom dystansu do władzy, który określa siłę akceptacji istniejących nierówności.

Kultura męska opiera się na dominacji, prymacie realizacji określonego zadania, a nie na zaspokojeniu potrzeb członków społeczności; współzawodnictwie, walce i rywalizacji. W takiej kulturze role społeczne związane z płcią są jasno zdefiniowane – mężczyźni ukierunkowani są na działalność zarobkową, a kobiety na dbanie o przestrzeń rodzinną. Kultura kobieca uznawana jest za przyjazną, wspierającą, opiekuńczą i intuicyjną. W tego typu społeczeństwie role społeczne obu płci przenikają się. Z wymiarem kultury męskiej wiąże się występowanie stereotypów wpływających na odmienne postrzeganie mężczyzn i kobiet na rynku pracy, a w konsekwencji na sytuację dochodową kobiet, np. w Polsce wyróżniono następujące stereotypy: podział ról na typowo męskie i kobiece, kobieta nie powinna zarabiać więcej od mężczyzny, bycie bezrobotnym mężczyzną to wstyd, wykształcona córka to prestiż dla rodziny, kobiecą powinnością jest bycie „pomocnikiem” mężczyzny, „szklany sufit”, „leпка podłoga”, „ruchome schody” (Gorzelany-Dziadkowiec, Gorzelany-Plesińska, 2012). Wyniki badań wskazują jednak, że w Polsce kobiety coraz częściej przyjmują cechy zarezerwowane dotychczas dla mężczyzn (agresywność, ambicja, konkretność, dominacja, koncentracja na pracy zawodowej), a wzorzec mężczyzny również się zmienia: dominacja i agresywność zastępuje niezależność, ambicja i pewność siebie – uzupełnione o cechy przypisywane kobietom, jak emocjonalność i wrażliwość, zaangażowanie w codzienne obowiązki i wychowanie dzieci. Wysoka identyfikacja kobiet z cechami „typowo męskimi” może być spowodowana przypisywaniem wyższej społecznej wartości cechom męskim (Dobosz, 2022).

Kobiety pełnią wiele ról i realizują liczne obowiązki. Jeśli występuje nierówność w podziale prac domowych i wychowywaniu dzieci, kobiety nie tylko narażone są na silny stres i utratę zdrowia, ale stają się mniej konkurencyjne na rynku pracy (Gorzelany-Dziadkowiec, Gorzelany-Plesińska, 2012). Powszechnym problemem jest występowanie luki dochodowej, czyli wynagrodzenie kobiet bywa niższe od mężczyzn na porównywalnych stanowiskach, w dodatku są częściej zwalniane w przypadku restrukturyzacji przedsiębiorstwa czy likwidacji miejsca pracy. Kobiety są bowiem postrzegane jako problematyczni pracownicy ze względu na możliwość zajścia w ciążę, absencje związane z chorobą dzieci czy brak poświęcenia życia rodzinnego na rzecz pracy zawodowej (Marszałek, 2008). Awans zawodowy utrudniony jest przez przerwy w pracy związane ze

sprawowaniem opieki nad dzieckiem, wykonywanie pracy w niepełnym wymiarze godzin, mniejszą mobilność. Zakłada się także, że kobiety są mniej kompetentne i zdolne oraz w niższym stopniu zaangażowane w wykonywanie swojej pracy (Ridgeway, 2011, za: Quadlin i in., 2023), a nawet mniej sympatyczne (Quadlin, 2018), co również utrudnia im awans zawodowy. Do przyczyn powstawania luki płacowej zalicza się także segregację płciową na kierunkach studiów: wyższy odsetek kobiet w porównaniu do mężczyzn wybiera kierunki, które wiążą się z wykonywaniem zawodu niskopłatnego, jak edukacja, nauki humanistyczne, niektóre nauki społeczne. Tradycyjnie „kobiece” branże, takie jak opieka nad dziećmi, opieka nad osobami starszymi i pielęgniarstwo, są niedoceniane przez społeczeństwo (Peetz, 2015). Kobiety rzadziej niż mężczyźni wybierają specjalizacje STEM (nauki ścisłe, technologia, inżynieria i matematyka), co uwarunkowane jest rolą płci w danej kulturze (Alden, Neuman, 2022). Segregacja sektorowa jest wskazywana jako istotny czynnik determinujący lukę płacową w państwach postkomunistycznych. W procesie transformacji kobiety uzyskały możliwość osiągnięcia wyższych dochodów, dostępu do lepiej płatnych stanowisk (w okresie komunizmu występowała wysoka luka płacowa, której podłożem była segregacja zawodowa), co przyczyniło się do znacznego zmniejszenia nierówności płacowych. Jednakże w niektórych z tych państw pozostała część luki jest stabilna i nie zmniejsza się. Przyczyn tej sytuacji upatruje się właśnie w segregacji sektorowej (Merikull, Tverdostup, 2023). Część luki płacowej wyjaśniają także takie czynniki, jak: wzorce pracy domowej i opieki nad dziećmi, przepracowanie partnera, dyskryminacyjne praktyki ustalania płac (Quadlin i in., 2023), jak również decyzje kobiet w zakresie podejmowanego ryzyka (preferują bardziej stabilne warunki wynagrodzenia niż mężczyźni) (Duong, Evans, 2016). O ile luka płacowa między mężczyznami i kobietami zmniejsza się w przypadku niskich i średnich dochodów, o tyle wśród najlepiej zarabiających pozostaje stosunkowo wysoka i stabilna. Mężczyźni są głównymi beneficjentami wzrostu dochodu na stanowiskach o najwyższych wynagrodzeniach, również korzyści ekonomiczne z tytułu ukończenia studiów wyższych wśród 10% najlepiej zarabiających rosną w szybszym tempie w przypadku mężczyzn niż kobiet (Mandel, Rotman, 2021). Zidentyfikowano także wysokie nierówności dochodowe względem płci w przypadku pracowników szkół wyższych z najwyższym stopniem naukowym (Mandel, Rotman, 2021). Również wśród pracowników posiadających tytuł doktora średnie zarobki kobiet są niższe od mężczyzn (Torche, 2018). Luka płacowa jest także wyższa w przypadku osób powyżej 55. roku życia (Gueltzow i in., 2023). Występowanie wysokiej luki płacowej rodzi negatywne skutki w postaci spadku udziału kobiet w sile roboczej, co może prowadzić do obniżenia realnego PKB per capita (Cavalcanti, Tavares, 2016). Wyeliminowanie nierówności płacowych mogłoby podnieść wydajność pracy i stymulować wzrost PKB (Kennedy i in., 2017).

UWARUNKOWANIA KULTUROWE A OPODATKOWANIE DOCHODU

Wpływu wzorca kulturowego można również upatrywać w konstrukcji systemu podatkowego oraz poszczególnych podatków. Po pierwsze, wpływa na jakość otoczenia instytucjonalnego, czyli „tradycje i instytucje, za pomocą których sprawowana jest władza w danym kraju” (Kaufmann i in., 2011, s. 222), co udowodnili np. Daniel, Cieslewicz i Pourjalali (2012). Po drugie, oddziałuje na moralność podatkową, a w konsekwencji na zakres zjawiska uchylania się od opodatkowania. Moralność podatkowa, czyli pozytywne nastawienie do opodatkowania kształtowane przez normy osobiste i społeczne oraz postawy wobec instytucji publicznych (Rodriguez-Justicia, Theilen, 2018), jest ważnym czynnikiem wpływającym na jakość dostępnych usług publicznych, zakres redystrybucji za pomocą wydatków na cele socjalne oraz na możliwości dokonywania wydatków prorozwojowych, wspierających kształtowanie kapitału ludzkiego (na edukację, opiekę zdrowotną etc.). Uchylanie się od opodatkowania nie tylko prowadzi do zmniejszenia wpływów podatkowych, ale także do zróżnicowanego traktowania osób o takiej samej zdolności podatkowej, zmniejszając kapitał społeczny i spójność społeczną (Alm i in., 2016, s. 146–163). Masca i Chis (2023) wykazali, że uwarunkowania kulturowe są istotne w kształtowaniu zależności między uchylaniem się od opodatkowania przez osoby fizyczne a polaryzacją dochodów.

W literaturze przedmiotu przytacza się wiele dowodów podkreślających wagę uwarunkowań kulturowych w kształtowaniu moralności podatkowej, a tym samym wpływającym na zakres unikania opodatkowania. Allam, Mousa, Abdelhady i Yamen (2023) wykazali, że kraje odznaczające się wysokim poziomem dystansu do władzy, unikania niepewności i kolektywizmu cechują się wyższym poziomem uchylania się od opodatkowania. Również Tsakumis, Curatola i Porcano (2007) wskazali wysoki poziom unikania niepewności i dystansu do władzy jako czynnik sprzyjający unikaniu opodatkowania. Richardson (2008) do tych czynników zaliczył także niższy poziom indywidualizmu, a Brink i Porcano (2016) – wyższy poziom męskości. O ile zależność pomiędzy wymiarami kultury a unikaniem opodatkowania jest szeroko opisana w literaturze, o tyle w zakresie badań nad relacją wymiarów kultury i progresywnością występuje luka badawcza. Można wskazać Lee (2023), który w swoich badaniach skupił się na wymiarze indywidualizmu jako czynniku wpływającym na progresywność podatku od dochodów osobistych.

W niniejszym badaniu podjęto próbę uzupełnienia luki badawczej w postaci ujawnienia związku między poszczególnymi wymiarami kultury a strukturą i progresywnością opodatkowania dochodu oraz pozycją kobiet w społeczeństwie, zobrazowaną za pomocą indeksów oceniających dobrobyt społeczno-ekonomiczny kobiet i nierówności społeczno-ekonomiczne względem płci.

W dotychczasowych badaniach poszukiwano związku między płcią a zakresem unikania opodatkowania. Na przykład Holkova i in. (2023) udowodnili, że płeć stanowi czynnik oddziałujący na uchylanie się od płatności podatków obok: wykształcenia, wieku, źródła dochodu, doświadczenia. Kobiety wykazują niższą skłonność do uchylania się od opodatkowania i częściej w stosunku do mężczyzn dopuszczają się niezamierzonego działania, co wskazuje na wyższy potencjał poprawy zachowań podatkowych i etyki podatkowej kobiet w porównaniu do mężczyzn. Wynik jest spójny z poglądem głoszącym, że mężczyźni są bardziej skłonni do podejmowania ryzyka (Harris, Jenkins, 2006). Dbając zatem o wzrost dobrobytu kobiet i zmniejszenie istniejących nierówności społeczno-ekonomicznych względem płci, możliwe jest zmniejszenie zakresu zjawiska unikania opodatkowania i zwiększenie dochodów z tytułu podatków i składek na ubezpieczenia społeczne. Jeśli rola i pozycja kobiet w społeczeństwie jest silna, można spodziewać się, że wyższe stawki podatku i ubezpieczeń społecznych, a także wyższa progresja podatku i klina podatkowego, zostaną zaakceptowane i nie będą miały negatywnego wpływu na zakres uchylania się od opodatkowania. Zdaniem Amramovsky i Selwaness (2023) państwa o wyższej progresywności PIT cechują się niższym poziomem *gender gap*. Jeśli kobiety uzyskują niższe dochody od mężczyzn, progresywny podatek pozwala zmniejszyć różnice w dochodzie po opodatkowaniu, co wzmacniane jest dodatkowo poprzez transfery społeczne kierowane do kobiet np. z tytułu opieki nad dzieckiem. Można zatem przypuszczać, że państwa o kulturze żeńskiej, akcentującej równość płci, będą cechować się inną strukturą i progresywnością opodatkowania dochodu.

METODYKA BADANIA

Grupy państw reprezentujące dany wzorzec kultury, zgodnie z klasyfikacją Hofstede, wyznaczono, wykorzystując analizę skupień, a w jej ramach posłużono się metodą Warda do łączenia obiektów w klastry. Do oceny podobieństwa obiektów zastosowano kwadrat odległości euklidesowej. Dane podległy standaryzacji. Grupowania dokonano na grupie 31 państw OECD na podstawie zmiennych – wymiarów kultury Hofstede (Czerny, 2018; Czerwonka, 2015):

- PDI (wskaźnik dystansu do władzy) – pokazujący stosunek społeczeństwa do zjawiska nierówności między jego członkami i preferencje względem autorytaryzmu/demokracji;
- IK (indywidualizm vs. kolektywizm) – obrazujący relacje członków społeczeństwa: silny indywidualizm przekłada się na luźne więzi w społeczeństwie i zorientowanie uwagi na dobro jednostki (i najbliższej rodziny), zaś kolektywizm

cechuje społeczności o silnej przynależności do grupy i pracy na rzecz tzw. wspólnego dobra;

- MK (męskość vs. kobiecość) – obrazuje odmiennosc ról płci w społeczeństwie. Społeczeństwo „męskie” zorientowane jest na cele w postaci zysku, sukcesu zawodowego, konkurencyjność i wydajność, zaś „żeńskie” kładą nacisk na tworzenie relacji międzyludzkich, podnoszenie jakości życia, kooperację i dbałość o interes społeczny;
- UN (unikanie niepewności) – „stopień zagrożenia odczuwany przez członków danej kultury w obliczu sytuacji nowych, nieznanych i niepewnych. Uczucie to wyraża się między innymi stresem i potrzebą przewidywalności, która może być zaspokojona przez wszelkiego rodzaju prawa, przepisy i zwyczaje” (Hofstede, 2011, s. 200);
- DK (długo-/krótkoterminowa orientacja) – wiąże się z wytrwałością w osiąganiu celów długoterminowych, oszczędnym gospodarowaniem, posiadaniem oszczędności i środków na inwestycje lub oczekiwaniem szybkich rezultatów, presją społeczną na konsumpcję i zaspokajaniem potrzeb poprzez kredyty;
- PP (pobłażliwość vs. powściągliwość) – stopień, w jakim ludzie próbują kontrolować swoje pragnienia i impulsy w oparciu o normy. Społeczeństwa powściągliwe zorientowane są na pracę, a nie czas wolny, kontrolują zaspokajanie swoich pragnień zgodnie z normami społecznymi, przykładają dużą wagę do zapobiegliwości i określenia ról płci.

Wyodrębnione modele opisano za pomocą mediany i pozycyjnego współczynnika zmienności cech diagnostycznych. Wykonano test Kruskala-Wallisa, aby zweryfikować założenie, że wyłonione grupy różnią się istotnie pod względem przyjętych cech. Postępowanie to powtórzono dla zmiennych opisujących dobrobyt kobiet i system opodatkowania dochodu, aby sprawdzić, czy grupy reprezentujące dany wzorzec kulturowy wykazują także podobieństwo w zakresie tych cech. Do opisu dobrobytu kobiet i zakresu nierówności społeczno-ekonomicznych względem płci wykorzystano 6 popularnych indeksów²:

- SIGI (*Social Institutions and Gender Index*) – jest zbudowany z 23 zmiennych mierzących dyskryminację w 4 wymiarach: dyskryminacja w rodzinie, ograniczona integralność fizyczna, ograniczony dostęp do zasobów finansowych oraz ograniczone wolności obywatelskie (0 – brak dyskryminacji, 100 – całkowita dyskryminacja);
- WEI (*The Women's Empowerment Index*) – mierzy siłę i swobodę kobiet w dokonywaniu wyborów. Składa się z komponentów: życie i dobre zdrowie; edukacja, kształtowanie kompetencji i wiedzy; inkluzja zawodowa i finansowa; partycypacja w podejmowaniu decyzji; wolność od przemocy (im wyższy wynik, tym wyższa siła kobiet);

² Indeksy opisujące dobrobyt kobiet i nierówności społeczno-ekonomiczne opracowane na rok 2022 bazują na ostatnich dostępnych danych: 2021 i 2020 r.

- GGPI (*The Global Gender Parity Index*) – mierzy nierówności płci w wymiarach: życie i dobre zdrowie; edukacja, rozwijanie umiejętności i wiedza; włączenie zawodowe i finansowe; udział w podejmowaniu decyzji (im wyższy wynik tym niższe nierówności);
- HDI women (*Human Development Index*) – mierzy poziom dobrobytu kobiet za pomocą zmiennych: oczekiwania długość życia, oczekiwana długość edukacji, średnia długość pobierania nauki i szacunkowy dochód narodowy brutto na mieszkańca (PPP \$);
- GDI – to stosunek HDI żeńskiego do HDI męskiego (jeśli wskaźnik jest powyżej 1 – HDI dla kobiet > HDI dla mężczyzn).
- GGGI (*Global Gender GAP Index*) – mierzy dysproporcje w wymiarach: partycypacja gospodarcza i możliwości, poziom wykształcenia, zdrowie i przeżycie, siła polityczna, praca (wyższy wynik to niższe nierówności).

Jako zmienne charakteryzujące system opodatkowania dochodu przyjęto: dochody podatkowe ogółem jako % PKB (DP), udział PIT w dochodach podatkowych ogółem (PITU), PIT jako % PKB (PITP), SSC jako % PKB (SSCP), udział SSC w dochodach podatkowych ogółem (SSCU), stawka PIT dla 67% średniego wynagrodzenia (PIT67), stawka PIT dla 167% średniego wynagrodzenia (PIT167), klin podatkowy dla 67% średniego wynagrodzenia (K67), klin podatkowy dla 167% średniego wynagrodzenia (K167), stopień progresji PIT (SPIT), stromość progresji PIT (STPIT), stopień progresji klina podatkowego (SK), stromość progresji klina podatkowego (STK)³. Wykorzystano dane za rok 2021⁴. Celem wykazania zależności między tymi zmiennymi a indeksami obrazującymi dobrobyt kobiet wykonano analizę korelacji rho-Spearmana.

WYNIKI BADAŃ

W wyniku przeprowadzonego grupowania uzyskano siedem grup reprezentujących w niniejszym badaniu siedem wzorców kulturowych. W tabeli 1 zawarto wartość mediany (Me) i pozycyjnego współczynnika zmienności (V) wyników uzyskanych w danej grupie w zakresie wymiaru kultury w klasyfikacji Hofstede.

³ Stopień PIT, klina podatkowego – jako relacja stawki dla 167% średniego wynagrodzenia do stawki dla 67% średniego wynagrodzenia; stromość PIT: (stawka marginalna dla 167% średniego wynagrodzenia/średnia stawka dla 167% średniego wynagrodzenia) / (stawka marginalna dla 67% średniego wynagrodzenia/średnia stawka dla 67% średniego wynagrodzenia). Jeśli stromość progresji >1, to występuje progresja progresywna, jeśli <1 – progresja regresywna, a =1 – progresja proporcjonalna (Wiśniewska-Kuźma, 2020).

⁴ Ostatni dostępny rok z kompletnymi danymi.

**Tabela 1. Charakterystyka poszczególnych wzorców kulturowych
(Me – mediana, V – pozycyjny współczynnik zmienności)**

Wymiary kultury Hofstede	I model		II model		III model		IV model		V model		VI		VII	
	Australia, Kanada, Irlandia, Nowa Zelandia, Wielka Brytania, USA		Islandia, Norwegia, Finlandia, Dania, Szwecja, Holandia		Portugalia, Słowenia, Grecja, Hiszpania, Polska, Meksyk		Estonia, Łotwa, Litwa, Izrael		Japonia, Korea Południowa, Słowacja		Luksemburg, Szwajcaria, Niemcy, Austria		Belgia, Francja, Węgry, Włochy, Czechy	
	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V
PDI	33,7	21,3	30,2	21,9	66,7	13,0	34,8	42,0	71,3	34,4	30,0	43,1	57,2	16,5
I/K	83,2	10,0	69,5	10,5	38,3	36,3	61,0	10,9	38,7	59,8	62,5	9,8	71,8	12,4
M/K	61,2	9,4	13,2	56,5	47,0	41,9	26,3	62,0	78,0	41,0	66,3	18,3	62,4	27,6
UN	44,0	16,3	44,0	32,8	91,3	7,9	67,3	14,0	76,0	36,5	65,8	8,6	82,2	10,0
D/K	31,8	34,4	42,7	34,0	38,7	27,5	67,8	30,6	88,3	30,1	70,3	14,7	67,0	14,4
P/P	69,3	4,9	65,8	13,0	50,2	48,7	11,3	67,8	33,0	60,0	56,3	20,6	39,0	32,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (The Culture Factor Group, [http](http://)).

W oparciu o dane z tabeli 1 klaster I można scharakteryzować jako wzorzec państwa demokratycznego z dużym udziałem społeczeństwa w sprawowaniu władzy, co wiąże się z indywidualistyczną postawą członków tego społeczeństwa i silnym poczuciem odpowiedzialności za kreowanie własnego dobrobytu, rozumianego głównie przez pryzmat wyników ekonomicznych (dochodu, wzrostu gospodarczego, silnej pozycji konkurencyjnej), rozpatrywanych w krótkoterminowej perspektywie (orientacja krótkoterminowa). Społeczeństwo akceptuje niepewność jako naturalną część życia i jest w dużej mierze ukierunkowane na czerpanie radości z życia i zabawy.

Klaster II cechuje się wysoką jakością demokracji, zrównoważonym podejściem do kształtowania dobrobytu wszystkich członków społeczeństwa (z perspektywy dbałości o jakość życia) i akceptowaniem niepewności. Społeczeństwo zorientowane jest na osiągnięcie celów krótkoterminowych, uzyskiwanie przyjemności z życia, silne znaczenie posiada czas wolny i pozaekonomiczne aspekty jakości życia.

Państwa klastra III można opisać jako społeczeństwa akceptujące rządy autorytarne i nierówności społeczno-ekonomiczne, nieangażujące się w sprawowanie władzy, o silnej przynależności do grupy i pracy na rzecz tzw. wspólnego dobra, o silnym poczuciu zagrożenia w obliczu niepewności, co prowadzi do mnożenia przepisów prawnych i norm społecznych w celu jego eliminacji; nastawione na osiągnięcie celów w krótkim horyzoncie czasowym i realizowanie konsumpcji

w czasie teraźniejszym, a nie przyszłości. Jednakże należy zwrócić uwagę, że członkowie społeczeństwa przejawiają umiarkowaną postawę wobec osiągnięcia celów ekonomicznych, dostrzegając również wagę pozostałych wymiarów jakości życia, a także w stosunku do podziału ról społecznych płci.

Państwa klastra IV można określić jako demokratyczne, z dużym udziałem społeczeństwa w sprawowaniu władzy, co wiąże się z postawą indywidualistyczną w kreowaniu własnego dobrobytu, rozumianego przez pryzmat jakości życia. Jednakże członkowie społeczeństwa wykazują się relatywnie silną powściągliwością, nadając duże znaczenie pracy zawodowej w życiu, a także umiarkowanym podejściem do oszczędzania i realizowania celów długoterminowych oraz akceptacji niepewności jako integralnej części życia.

Społeczeństwa państw klastra V można scharakteryzować jako hierarchiczne, akceptujące władzę autorytarną i nierówności społeczno-ekonomiczne oraz jasny podział ról płci, zorientowane na długoterminowe osiągnięcie celów kolektywnych – „wspólnego dobra”, rozpatrywanego przez pryzmat wyników ekonomicznych, konkurencyjności, wzrostu gospodarczego. Jego członkowie przejawiają umiarkowaną postawę wobec niepewności oraz orientację na pracę, względem czerpania przyjemności z życia⁵⁵.

W klastrze VI państwa cechują się wysoką jakością demokracji. Członkowie społeczeństwa wykazują postawę indywidualistyczną, są zorientowani na osiągnięcie celów w długim horyzoncie czasu, przeważnie mających wymiar ekonomiczny. Akceptują sprecyzowany podział ról społecznych płci. Jednocześnie przypisują duże znaczenie spędzaniu czasu wolnego i przyjemnościom, a także licznym regulacjom mającym na celu obniżenie poczucia zagrożenia w obliczu niepewności.

Klaster VII można określić jako zrównoważony, bowiem zakwalifikowane do niego państwa nie wykazują skrajnych wartości względem wymiarów kulturowych Hofstede, a uzyskane wyniki oscylują w granicach średniej dla wyodrębnionych grup. Społeczeństwo można scharakteryzować jako umiarkowanie zaangażowane w sprawowanie władzy oraz samodzielne tworzenie dobrobytu, rozpatrywanego zarówno przez pryzmat dochodu, jak i jakości życia. Jego członkowie wykazują umiarkowaną postawę wobec nierówności społecznych i ekonomicznych oraz podziału ról względem płci. Przedstawiają zrównoważone podejście do horyzontu czasu realizowanych celów oraz roli pracy i czasu wolnego w życiu jednostki.

⁵ Przeporządkowanie do jednej grupy Słowacji z państwami azjatyckimi może rodzić pytania o prawidłowość uzyskanych wyników. Jednakże według klasyfikacji Hofstede Słowacja na tle pozostałych państw europejskich wyróżnia się męskością społeczeństwa (uzyskała najwyższą notę 100 pkt., w czym wykazuje podobieństwo do Japonii – 95 pkt.). Do państw azjatyckich zbliżona jest także pod względem długoterminowej orientacji i powściągliwości.

Tabela 2. Charakterystyka dobrobytu kobiet i nierówności względem płci w poszczególnych wzorcach kulturowych (Me – mediana, V – współczynnik zmienności pozycyjny)

	I model		II model		III model		IV model		V model		VI		VII	
	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V
	Australia, Kanada, Irlandia, Nowa Zelandia, Wielka Brytania, USA		Islandia, Norwegia, Finlandia, Dania, Szwecja, Holandia		Portugalia, Słowenia, Grecja, Hiszpania, Polska, Meksyk		Estonia, Łotwa, Litwa, Izrael		Japonia, Korea Południowa, Słowacja		Luksemburg, Szwajcaria, Niemcy, Austria,		Belgia, Francja, Węgry, Włochy, Czechy	
SIGI	18,50	25,68	12,50	46,0	16,50	29,99	14,0	35,71	23,0	17,4	11,0	27,27	11,8	33,0
WEI	0,76	4,08	0,80	2,77	0,71	10,05	0,75	3,52	0,67	3,34	0,77	3,15	0,71	12,02
GGPI	0,79	2,41	0,87	6,70	0,72	6,73	0,78	5,55	0,66	5,29	0,79	4,53	0,77	18,64
GDI	0,99	0,99	0,98	0,99	0,80	1,33	1,02	1,22	0,97	2,84	0,98	0,82	0,99	1,11
HDIw	0,93	1,05	0,94	1,14	0,99	6,60	0,89	2,02	0,89	3,41	0,93	1,51	0,88	2,15
GGGI	0,79	2,83	0,84	10,28	0,12	4,86	0,79	4,28	0,68	5,37	0,77	5,98	0,71	9,50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Human Development Reports, <http://>; World Economic Forum, <http://>; Global Gender Gap Report, <http://>; UNWOMEN, <http://>; OECD, <http://>).

Analiza uzyskanych wartości pozycyjnego współczynnika zmienności i wyników testu Kruskala-Wallisa potwierdziły, że grupy reprezentujące dany wzorzec kulturowy są homogeniczne pod względem indeksów opisujących poziom dobrobytu kobiet i nierówności społeczno-ekonomicznych, a jednocześnie różnią się istotnie między sobą. Na podstawie danych zawartych w tabeli 2 można stwierdzić, że najwyższy poziom dobrobytu i niskie jego zróżnicowanie względem płci wykazał klaster II (aż w 5 indeksach zajął pierwszą pozycję), a następnie klaster I – państwa te uzyskały jedynie wysokie zróżnicowanie względem płci we wskaźnikach jak: udział w rynku pracy, *gender gap*, uczestnictwo kobiet w sprawowaniu władzy czy wysoki udział młodocianych matek i naruszeń wobec integralności fizycznej kobiet. Pozytywnie można także ocenić klaster VI (pierwsza pozycja w indeksie SIGI, trzecia w WEI, HDI, GGGI), z wyjątkiem nierówności w zakresie oczekiwanej długości życia w dobrym zdrowiu, ukończonej edukacji wyższej, aktywności zawodowej oraz udziału kobiet w stanowiskach kierowniczych. Średnie wyniki dla badanych grup wykazał klaster IV (negatywnie oceniono respektowanie praw obywatelskich i naruszenie integralności fizycznej kobiet) oraz VII (niską ocenę uzyskał w zakresie nierówności w zakresie wynagrodzenia i uczestnictwa w rynku pracy oraz udziału kobiet w sprawowaniu władzy). Negatywnie można ocenić klaster III – jedynie stosun-

kowo wysoką pozycję zajął pod względem poziomu indeksu GGPI, GDI i SIGI, co wskazuje na relatywnie niskie różnice między mężczyznami i kobietami pod względem oczekiwanej długości życia w zdrowiu, wykształcenia wyższego czy uczestnictwa w rynku pracy. Jednakże państwa tego modelu wykazały niskie pozycje w indeksach oceniających sytuację kobiet z szerokiej perspektywy (prawa kobiet, uczestnictwo w sprawowaniu władzy, integralność fizyczna, zdrowie, płace). Najniższe pozycje we wszystkich indeksach zajął klaster V, co obrazuje nie tylko niski na tle pozostałych grup poziom dobrobytu społeczno-ekonomicznego kobiet w tych państwach, ale i występowanie wysokich nierówności społeczno-ekonomicznych. W tych krajach dostęp do rynku pracy, wysokość płac (zwłaszcza w przypadku najwyższych i średnich dochodów), dostęp do zasobów, prawa obywatelskie, decyzyjność i możliwość sprawowania władzy są uzależnione od płci.

Tabela 3. Wyniki korelacji rho-Spearmana

Wymiary kultury/Indeksy dobrobytu kobiet oraz nierówności społeczno-ekonomicznych względem płci	PDI	I/K	M/K	UN	D/K	P/P
SIGI	-0,05	-0,10	0,14	-0,05	-0,55**	0,09
WEI	-0,39**	0,38**	-0,58***	-0,41**	-0,17	0,43**
GGPI	-0,22	0,25	-0,60***	-0,24	-0,36**	0,47**
GDI	0,25	-0,07	-0,16	-0,04	-0,05	-0,35**
HDI women	-0,72***	0,43**	-0,32*	-0,61***	-0,22	0,59***
GGI	-0,47**	0,33	-0,48**	-0,52**	-0,24	0,40**

gdzie: * $p < 0,1$, ** $p < 0,05$, *** $p < 0,01$

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Human Development Reports, [http](http://www.hdr.undp.org); World Economic Forum, [http](http://www.weforum.org); Global Gender Gap Report, [http](http://www.weforum.org/gender); UNWOMEN, [http](http://www.unwomen.org); OECD, [http](http://www.oecd.org); The Culture Factor Group, [http](http://www.culturefactor.com)).

Wyniki analizy korelacji Spearmana ujęte w tabeli 3 ujawniły istnienie związku między wymiarami kultury a indeksami opisującymi poziom dobrobytu kobiet i nierówności społeczno-ekonomiczne względem płci. Społeczeństwa o wyższej skłonności do rządów autorytarnych, akceptujących nierówności społeczno-ekonomiczne, zorientowane na cele w postaci uzyskania jak najwyższego zysku, kontroli i władzy (społeczeństwa męskie), a także o wysokim stopniu powściągliwości, czyli priorytetowo traktujące pracę i kierowanie się normami społecznymi w zaspokajaniu swoich potrzeb, cechują się niższym poziomem dobrobytu kobiet i wyższym poziomem nierówności dochodowych, majątkowych i społecznych względem płci.

Tabela 4. Charakterystyka opodatkowania dochodu w poszczególnych wzorcach kulturowych

Model	I model		II model		III model		IV model		V model		VI model		VII model	
Kraje	Australia, Kanada, Irlandia, Nowa Zelandia, Wielka Brytania, USA		Islandia, Norwegia, Finlandia, Dania, Szwecja, Holandia		Portugalia, Słowenia, Grecja, Hiszpania, Polska, Meksyk		Estonia, Łotwa, Litwa, Izrael		Japonia, Korea Południowa, Słowacja		Luksemburg, Szwajcaria, Niemcy, Austria		Belgia, Francja, Węgry, Włochy, Czechy	
Mier- nik	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V	Me	V
DP	30,9	20,5	42,4	6,0	37,1	5,7	32,5	3,1	33,2	8,9	39,0	11,7	42,0	22,1
PITP	11,3	15,1	12,6	23,5	5,9	24,8	7,0	10,1	6,1	19,1	9,9	7,9	9,5	63,1
PITU	38,3	18,1	29,4	41,5	17,9	33,3	21,4	11,9	18,7	25,3	26,4	8,8	21,0	50,3
PIT 67%	13,7	9,4	15,0	58,8	7,1	75,9	11,3	34,1	6,20	38,7	10,0	20,9	13,2	20,4
PIT 167%	25,5	20,5	29,1	20,2	15,1	37,0	19,6	2,3	12,7	7,1	23,9	24,1	22,7	69,2
SPPIT	1,8	15,3	1,9	39,0	2,0	56,4	1,7	44,3	2,1	60,2	2,2	16,9	1,9	10,8
STPIT	0,8	35,1	0,9	53,4	0,8	52,8	0,6	12,6	0,7	85,6	0,8	30,7	0,6	41,6
SSCP	4,0	129,4	9,3	73,6	12,9	18,2	10,1	19,3	13,4	29,4	12,7	42,3	13,5	16,5
SSCU	14,7	102,8	22,0	67,5	34,1	15,1	31,7	15,5	40,3	21,9	31,4	29,9	31,2	6,9
K67	25,8	19,6	32,8	18,4	34,9	13,3	34,1	16,0	31,2	29,8	37,8	37,9	41,2	5,1
K167	34,6	10,3	41,4	15,6	42,7	19,5	40,7	7,1	35,6	23,5	48,6	18,5	54,0	21,3
SK	1,5	24,8	1,3	6,2	1,2	10,5	1,2	20,0	1,14	8,5	1,3	17,3	1,3	15,9
STK	0,9	21,2	0,9	28,6	1,0	18,4	0,9	29,4	1,0	7,7	0,8	10,5	0,9	14,2

Me – mediana, V – współczynnik zmienności pozycyjny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (OECD, http).

Analiza uzyskanych wartości pozycyjnego współczynnika zmienności zawartego w tabeli 4 i wyników testu Kruskala-Wallisa potwierdziły, że grupy reprezentujące dany wzorzec kulturowy są homogeniczne pod względem indeksów opisujących poziom dobrobytu kobiet i nierówności, a jednocześnie różnią się istotnie między sobą, z wyjątkiem zmiennych dotyczących stopnia i stromości progresji PIT i klina podatkowego. Na podstawie danych zawartych w tabeli 4 można zauważyć, że niski poziom fiskalizmu, mierzony wskaźnikami dochodów podatkowych w relacji do PKB, wykazują klaster I, IV i V, zaś najwyższy klaster II, VII i VI. PIT ma duże znaczenie fiskalne w klastrze I, II i VI, co związane jest z wysokimi stawkami PIT w obu grupach dochodowych. Jednakże najwyższym stopniem progresji PIT charakteryzują się klaster III, V i VI, a najsilniejsza jej stromość występuje w klastrze II, I, III i VI. Składki na ubezpieczenia społeczne

posiadają istotne znaczenie fiskalne w klastrze III, V, VI i VII, co związane jest z wysokim klinem podatkowym w obu grupach dochodowych (w klastrze V klin jest stosunkowo wysoki ze względu na obciążenie SSC, ale przy niskich stawkach PIT). Stopień progresji klina podatkowego jest wysoki w klastrze I i II (ze względu na wysoki stopień progresji PIT), a jej stromość w klastrze II, III i V (pomimo relatywnie słabej stromości progresji PIT w tym klastrze).

Tabela 5. Wyniki korelacji rho-Spearmana

Opodatkowanie dochodu/ Wymiary kultury	PDI	I/K	M/K	UN	D/K	P/P
DP	0,05	0,05	-0,26	0,11	0,14	0,03
PITB	-0,62***	0,57***	-0,30*	-0,54**	-0,32*	0,57***
PITU	-0,68***	0,59***	-0,12	-0,67***	-0,43**	0,68***
SSCP	0,49**	-0,38**	0,13	0,55***	0,58***	-0,52**
SSCU	0,52**	-0,43**	0,16	0,55***	0,65***	-0,62***
PIT67	-0,33*	0,58***	-0,20	-0,47***	-0,20	0,26
PIT 167	-0,48***	0,46***	-0,25	-0,51***	-0,19	0,45**
SPPIT	-0,04	-0,32	0,18	0,17	0,07	0,07
SPIT	-0,11	0,19	-0,02	-0,26	-0,21	0,16
K67	0,33**	-0,12	-0,07	0,43**	0,54***	-0,46**
K167	0,20	-0,13	-0,09	0,36**	0,44**	-0,32*
SK	-0,39**	0,20	0,05	-0,29	-0,35*	0,48**
STK	0,28	-0,17	-0,12	-0,05	-0,19	-0,03

gdzie: * $p < 0,1$, ** $p < 0,05$, *** $p < 0,01$

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (The Culture Factor Group, <http://> OECD, <http://>).

Wyniki analizy korelacji zawarte w tabeli 5 pokazały istnienie istotnego związku między zmiennymi charakteryzującymi system opodatkowania dochodu a wymiarami kultury. Państwa, w których społeczeństwo przejawia silniejszy dystans do władzy, cechowały się niższym znaczeniem fiskalnym PIT (niższe dochody z PIT względem PKB i jego niższy udział w dochodach podatkowych) i wysokim SSC (wysokie dochody z SSC względem PKB i ich wysoki udział w dochodach podatkowych), niższymi stawkami PIT dla obu grup dochodowych, niższym klinem podatkowym dla niższych dochodów (67% średniego wynagrodzenia), niższym stopniem klina podatkowego. Z kolei wyższy poziom indywidualizmu przekłada się na wyższe dochody z PIT względem PKB i jego wyższy udział w dochodach podatkowych, w wyniku wyższych stawek PIT dla obu grup dochodowych oraz wiąże się z niskimi dochodami podatkowymi względem PKB i udziałem SSC w dochodach podatkowych ogółem. Zaś długookresowej orientacji społeczeństwa i wyższej skłonności do unikania niepewności towarzyszy

wyższy klin podatkowy dla obu grup dochodowych, co przekłada się na wysoki udział SSC w dochodach podatkowych i wysoki poziom dochodów z SSC względem PKB, jak również niższe znaczenie fiskalne PIT. W państwach, w których społeczeństwo przejawia wyższą skłonność do unikania niepewności, ujawniono także niższe stawki PIT dla obu grup dochodowych. Z kolei w krajach, w których społeczeństwo cechowało się silniejszą pobłażliwością, ujawniono niższy klin podatkowy dla obu grup dochodowych przy wyższym stopniu jego progresji, na co może mieć wpływ wyższa stawka PIT dla wysokich dochodów; jak również wyższe dochody z PIT względem PKB i jego udział w całkowitych dochodach, przy niskim znaczeniu fiskalnym SSC. Nie wykazano istotnej zależności indeksu męskość/kobiecość ze zmiennymi obrazującymi progresywność opodatkowania dochodu.

Tabela 6. Wyniki korelacji rho-Spearmana

Opodatkowanie dochodu/ Indeksy dobrobytu kobiet	SGI	WEI	GGPI	GDI	HDI	GGGI
DP	0,24	0,34*	0,30*	-0,18	0,17	0,12
PITP	-0,41**	0,63***	0,59***	-0,32*	0,77***	0,59***
PITU	-0,54***	0,51**	0,46**	-0,26	0,77***	0,60***
SSCP	0,61***	-0,21	-0,29	0,11	-0,41**	-0,33*
SSCU	0,59***	-0,30	-0,40**	0,21	-0,50**	-0,37**
PIT67	-0,26	0,59***	0,53**	0,01	0,50**	0,59***
PIT 167	-0,35**	0,58***	0,54**	-0,25	0,68***	0,62***
SPPIT	0,11	-0,41**	-0,32*	-0,36**	-0,11	-0,27
STPIT	-0,20	0,27	0,23	0,20	0,20	0,14
K67	0,56***	0,14	0,09	0,24	-0,28	-0,02
K167	0,45**	0,15	0,14	0,12	-0,12	0,10
SK	-0,36**	0,15	0,23	-0,42**	0,48**	0,28
STK	-0,14	-0,11	-0,02	0,35**	-0,21	-0,10

gdzie: * $p < 0,1$, ** $p < 0,05$, *** $p < 0,01$

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Human Development Reports, <http://>; World Economic Forum, <http://>; Global Gender Gap Report, <http://>; UNWOMEN, <http://>; OECD, <http://>).

Przeprowadzona analiza korelacji współczynnikiem Spearmana potwierdziła występowanie istotnej zależności między indeksami ukazującymi dobrobyt kobiet i zakres nierówności względem płci a zmiennymi obrazującymi opodatkowanie dochodu. Wyniki korelacji zostały przedstawione w tabeli 6. W państwach o wyższym dobrobycie kobiet i niższych nierównościach ekonomiczno-społecznych względem płci wykazano wyższy poziom dochodów z PIT względem PKB i wyższy udział tego podatku w dochodach podatkowych ogółem przy niższym

znaczeniu fiskalnym składek na ubezpieczenia społeczne, ze względu na wyższe stawki PIT w obu grupach dochodowych, niższy stopień progresji PIT i klina podatkowego.

PODSUMOWANIE

Wyniki przeprowadzonych badań potwierdziły, że państwa reprezentujące poszczególne wzorce kulturowe różnią się istotnie pod względem poziomu dobrobytu kobiet i nierówności społeczno-ekonomicznych względem płci oraz strukturą i progresywnością opodatkowania dochodu. Pozytywnie zweryfikowano także założenie o istnieniu związku między poszczególnymi wymiarami kultury a poziomem dobrobytu kobiet i nierówności społeczno-ekonomicznych względem płci oraz strukturą i progresywnością opodatkowania dochodu. Wśród państw OECD objętych badaniem wyodrębniono siedem wzorców kulturowych stanowiących kombinację wymiarów kultury zdefiniowanych przez G. Hofstede: dystansu do władzy, indywidualizmu/kolektywizmu, męskości/kobiecości, unikania niepewności, długookresowej/krótkookresowej orientacji, powściągliwości/pobłażliwości. Wyższy poziom dobrobytu społeczno-ekonomicznego kobiet oraz niższy zakres nierówności społeczno-ekonomicznych względem płci zidentyfikowano w klastrach wykazujących następujące cechy: niższy poziom dystansu do władzy (a zatem społeczeństwo demokratyczne, o niższej akceptacji nierówności społeczno-ekonomicznych), kobiecości (zainteresowane tworzeniem warunków do stymulowania jakości życia wszystkich członków społeczeństwa), pobłażliwości (doceniające wagę czasu wolnego i innych wartości w życiu niż tylko praca i przestrzeganie norm społecznych) i indywidualizmu (zwrócenie uwagi na dobrobyt jednostki, a nie tylko kolektywu), o orientacji krótkoterminowej (skupione na osiągnięciu celów w krótkim okresie), o niskim poziomie unikania niepewności (akceptujące ryzyko i niepewność w życiu). Ujawniono istnienie preferencji w zakresie struktury obciążenia dochodu podatkiem od dochodów osobistych i składek na ubezpieczenia społeczne oraz ich progresywnością w poszczególnych klastrach. Grupy państw, przejawiające niższy dystans do władzy, wyższy poziom indywidualizmu, akceptacji niepewności i powściągliwości oraz o orientacji krótkoterminowej, cechują się wyższym znaczeniem fiskalnym podatku od dochodów osobistych w porównaniu do składek na ubezpieczenia społeczne, a także niższą progresywnością PIT i klina podatkowego. Wykazano także związek między poziomem dobrobytu kobiet i zakresem nierówności społeczno-ekonomicznych a zmiennymi opisującymi system opodatkowania dochodu: państwa o wyższym dobrobycie kobiet i niższych nierównościach ekonomiczno-społecznych względem płci cechują się wyższym znaczeniem fiskalnym PIT w porównaniu do SSC, ze względu na wyższe stawki PIT w obu grupach dochodowych, niższy stopień progresji PIT i klina podatkowego.

BIBLIOGRAFIA

- Abramovsky, L., Selwaness, I. (2023). Fiscal policy and gender income inequality. The role of taxes and social spending. *ODI Report*. Pobrane z: https://cdn.odi.org/media/documents/DPF_R_Fiscal_policy_and_gender_income_inequality_-_the_role_of_taxes_and_social_spending.pdf (2023.10.17).
- Alden, L., Neuman, E. (2022). Culture and the gender gap in choice of major: An analysis using sibling comparisons. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 201, 346–373. DOI: 10.1016/j.jebo.2022.07.026.
- Allam, A., Moussa, T., Abdelhady, M., Yamen, A. (2023). National culture and tax evasion: The role of the institutional environment quality. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 52, 100559. DOI: 10.1016/j.intaccaudtax.2023.100559.
- Alm, J., Martinez-Vazquez J., McClellan, C. (2016). Corruption and firm tax evasion. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 124, 146–163. DOI: 10.1016/j.jebo.2015.10.006.
- Brink, W.D., Porcano, T.M. (2016). The impact of culture and economic structure on tax morale and tax evasion: A country-level analysis using SEM. *Advances in Taxation*, 23, 87–123. DOI: 10.1108/S1058-749720160000023004.
- Cavalcanti, T., Tavares, J. (2016). The output cost of gender discrimination: A model-based macroeconomics estimate. *The Economic Journal*, 126(590), 109–134. DOI: 10.1111/ecoj.12303.
- Cooray, A., Potrafke, N. (2011). Gender inequality in education: political institutions or culture and religion? *European Journal of Political Economy*, 27(2), 268–280. DOI: 10.1016/j.ejpoleco.2010.08.004.
- Czerny, M. (2018). Próba określenia różnic kulturowych i ich wpływu na system rachunkowości w wybranych krajach w świetle koncepcji G. Hofstede i S. Greya. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 503, 99–100. DOI: 10.15611/pn.2018.503.09.
- Czerwonka, M. (2015). Charakterystyka wskaźników modelu kulturowego Hofstede. W: J. Ostaszewski (red.), *O nowy ład finansowy w Polsce. Rekomendacje dla animatorów życia gospodarczego* (s. 281–292). Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Daniel, S.J., Cieslewicz, A.P.J.K., Pourjalali, H. (2012). The impact of national economic culture and country-level institutional environment on corporate governance practices. *Management International Review*, 52(3), 365–394. DOI: 10.1007/s11575-011-0108-x.
- Delgado Coelho, M., Davis, A., Klemm, A.D., Osorio Buitron, C. (2022). Gendered Taxes: The Interaction of Tax Policy with Gender Equality. *IMF Working Paper*, 2022(026), 1–53. DOI: 10.5089/9798400201127.001.
- Dobosz, D. (2022). Współczesna kobiecość i męskość w opiniach młodych dorosłych – analiza w kontekście stereotypów płci oraz własnych koncepcji tożsamości płciowych badanych. *Studia Edukacyjne*, 67, 69–84. DOI: 10.14746/se.2022.67.5.
- Duong, L., Evans, J. (2016). Gender differences in compensation and earnings management: Evidence from Australian CFOs. *Pacific-Basin Finance Journal*, 40A, 17–35. DOI: 10.1016/j.pacfin.2016.07.004.

- Global Gender Gap Report. Pobrane z: <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2023/> (2023.09.23)
- Gorzelany-Dziadkowiec, M., Gorzelany-Plesińska, J. (2012). Kulturowe i społeczne uwarunkowania nierówności płci w zarządzaniu przedsiębiorstwem. *Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*, 3(746), 34–47.
- Gueltzow, M., Bijlsma, M.J., van Lenthe, F.J., Myrskylä, M. (2023). The role of labor market inequalities in explaining the gender gap in depression risk among older US adults. *Social Science & Medicine*, 332, 116100. DOI: 10.1016/j.socscimed.2023.116100.
- Harris, C.H., Jenkins, M. (2006). Gender Differences in Risk Assessment: Why do Women Take Fewer Risks than Men? *Judgment and Decision Making*, 1(1), 48–63. DOI: 10.1017/S1930297500000346.
- Hofstede, G. (2011). *Kultury i organizacje: zaprogramowanie umysłu*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Hofstede, G., Hofstede, G.J., Minkov, M. (2011). *Kultury i organizacje*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Holkova, B., Malichova, E., Falat, L., Pancikova, L. (2023). Determinants of Tax Ethics in Society: Statistical and Logistic Regression Approach. *Mathematics*, 11(10), 2341. DOI: 10.3390/math11102341.
- Human Development Index. (2022). Human development summary capturing achievements in the HDI and complementary metrics that estimate gender gaps, inequality, planetary pressures and poverty. Pobrane z: <https://hdr.undp.org/data-center/specific-country-data/#/countries/USA> (2023.09.15).
- Human Development Reports. (2023). Gender Development Index (GDI). Pobrane z: <https://hdr.undp.org/gender-development-index#/indicies/GDI> (2023.09.15).
- Kaufmann, D., Kraay, A., Mastruzzi, M. (2011). The worldwide governance indicators: Methodology and analytical issues. *Hague Journal on the Rule of Law*, 3(02), 220–246. DOI: 10.1017/S1876404511200046.
- Kennedy, T., Rae, M., Sheridan, A., Valadkani, A. (2017). Reducing gender wage inequality increases economic prosperity for all: Insights from Australia. *Economic Analysis and Policy*, 55, 14–24. DOI: 10.1016/j.eap.2017.04.003.
- Lee, I. (2023). Individualism and tax progressivity. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 36(3), 1–29. DOI: 10.1080/1331677X.2023.2185793.
- Mandel, H., Rotman, A. (2021). Revealing the concealed effect of top earnings on the gender gap in the economic value of higher education in the United States, 1980–2017. *Demography*, 28(2), 551–570. DOI: 10.1215/00703370-9009367.
- Marszałek, L. (2008). Kulturowe uwarunkowania roli kobiety we współczesnym społeczeństwie. *Seminare. Poszukiwania Naukowe*, 25, 267–279. DOI: 10.21852/sem.2008.25.20.
- Masca, S.G., Chis, D.M. (2023). Distributional implications of informal economy in the EU countries: Accounting for the spread of tax evasion benefits and cultural characteristics. *Socio-Economic Planning Sciences*, 87, 101601. DOI: 10.1016/j.seps.2023.101601.
- Merikull, J., Tverdostup, M. (2023). The gap that survived the transition: The gender wage gap in Estonia over three decades. *Economic Systems*, 47(3), 101127. DOI: 10.1016/j.ecosys.2023.101127.

- OECD. (2023). Social Institutions and Gender Index 2023. Pobrane z: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SIGI2023> (2023.09.15).
- OECD. (2023). Taxation. Pobrane z: <https://stats.oecd.org/> (2023.09.16).
- Peetz, D. (2015), Regulation distance, labour segmentation and gender gaps. *Cambridge Journal Economy*, 39(2), 345–362. DOI: 10.1093/cje/beu054.
- Quadlin, N. (2018). The mark of a woman's record: gender and academic performance in hiring. *American Sociological Review*, 83(2), 331–360. DOI: 10.1177/000312241876229.
- Quadlin, N., VanHeuvelen, T., Ahearn, C.E. (2023). Higher education and high-wage gender inequality. *Social Science Research*, 112, 102873. DOI: 10.1016/j.ssresearch.2023.102873.
- Richardson, G. (2008). The relationship between culture and tax evasion across countries: Additional evidence and extensions. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 17(2), 67–78. DOI: 10.1016/j.intaccudtax.2008.07.002.
- Ridgeway, C.L. (2011). *Framed by Gender: How Gender Inequality Persists in the Modern World*. Nowy Jork: Oxford University Press.
- Rodriguez-Justicia, D., Theilen, B. (2018). Education and tax morale. *Journal of Economic Psychology*, 64, 18–48. DOI: 10.1016/j.joep.2017.10.001.
- The Culture Factor Group. Country Comparison Tool. Pobrane z: <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison-tool> (2023.09.12).
- Torche, F. (2011). Is a college degree still the great equalizer? Intergenerational mobility across levels of schooling in the United States. *American Journal of Sociology*, 117(3), 763–807. DOI: 10.1086/661904.
- Tsakumis, G.T., Curatola, A.P., Porcano, T.M. (2007). The relation between national cultural dimensions and tax evasion. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 16(2), 131–147. DOI: 10.1016/j.intaccudtax.2007.06.004.
- UNWOMEN. (2023). The paths to equal: Twin indices on women's empowerment and gender equality. Pobrane z: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2023/07/the-paths-to-equal-twin-indices-on-womens-empowerment-and-gender-equality> (2023.09.15).
- Wiśniewska-Kuźma, M. (2020). Measurement of personal income tax progressivity in the post-socialist countries of Europe compared to other OECD countries. *Eastern Journal of European Studies*, 11(2), 113–131.
- World Economic Forum. (2023). Global Gender Gap Report 2023. Pobrane z: <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2023/> (2023.09.23).

Streszczenie

W artykule zaproponowano uwzględnienie uwarunkowań kulturowych w objaśnianiu różnic w strukturze i progresywności opodatkowania dochodu oraz dobrobycie społeczno-ekonomicznym kobiet w państwach OECD. Stwierdzono występowanie związku między strukturą opodatkowania dochodu i jego progresywnością a dobrobytem społeczno-ekonomicznym kobiet oraz nierównościami płci, determinowanym uwarunkowaniami kulturowymi. W oparciu o klasyfikację wymiarów kultury Hofstede dokonano podziału państw OECD na siedem klastrow. Najwyższy poziom dobrobytu kobiet oraz najniższe dysproporcje względem płci wykazał model cechujący się niskim poziomem wskaźnika dystansu do władzy, umiarkowanym poziomem wskaźnika indywidualizmu,

najwyższym poziomem kobiecości, niskim poziomem unikania niepewności, relatywnie niskim poziomem wskaźnika długoterminowej orientacji oraz silną pobłażliwością. Ujawniono, że wyższemu poziomowi dystansu do władzy, męskości, powściągliwości i unikaniu niepewności, towarzyszy niższy poziom dobrobytu i wyższy poziom nierówności społeczno-ekonomicznych względem płci, a w przypadku zmiennych charakteryzujących opodatkowanie dochodu – niższe znaczenie fiskalne PIT, a wyższe składki na ubezpieczenia społeczne. Wykazano, że państwa o wyższym dobrobycie kobiet i niższych nierównościach ekonomiczno-społecznych względem płci cechuje wyższe znaczenie fiskalne PIT w przeciwieństwie do składek na ubezpieczenia społeczne, ze względu na wyższe stawki PIT w obu grupach dochodowych, niższy stopień progresji w PIT i klina podatkowego. Wyniki stanowią oryginalny wkład, dostarczając dowodu, że społeczeństwa egalitarne, o wyższym poziomie dobrobytu kobiet i niższych dysproporcjach w dobrobycie względem płci, wykazują preferencje wyższego opodatkowania dochodu podatkiem od dochodów osobistych, o niższej progresywności w porównaniu do obciążenia dochodu składkami na ubezpieczenia społeczne.

Słowa kluczowe: podatek od dochodów osobistych, składki na ubezpieczenia społeczne, dobrobyt kobiet, nierówności względem płci, wzorzec kulturowy.

Taxation of income in “male” and “female” societies – is there a relationship between taxation, women’s welfare and cultural patterns in OECD countries?

Summary

The article proposes the inclusion of cultural conditions in explaining differences in the structure and progressivity of income taxation and the socio-economic welfare of women in OECD countries. A connection was identified between the structure of income taxation and its progressivity, the socio-economic well-being of women, and gender inequalities, determined by cultural conditions. Based on Hofstede’s cultural dimension classification, OECD countries were divided into seven clusters. The model characterized by a low power distance index, moderate individualism, the highest level of femininity, low uncertainty avoidance, relatively low long-term orientation, and strong indulgence showed the highest level of women’s welfare and the lowest gender disparities. It was revealed that a higher level of power distance, masculinity, restraint, and uncertainty avoidance is associated with lower welfare and a higher gender inequality, and in the case of variables characterizing income taxation, a lower fiscal importance of PIT, and higher social security contributions. It has been shown that countries with higher women’s welfare and lower economic and social gender inequalities are characterized by the higher fiscal importance of PIT as opposed to social security contributions due to higher PIT rates in both income groups, a lower degree of progression in PIT, and a lower tax wedge. The results provide evidence that egalitarian societies with higher levels of women’s welfare and lower gender disparities preferred higher personal income taxation, with lower progressivity compared to the burden of social security contributions to income.

Keywords: personal income tax, social security contributions, women’s welfare, gender inequalities, cultural patterns.

JEL: H24, I31, J16.